

УДК 338.43:005.21

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/35.14>**Польова Н.М.**

кандидат економічних наук, доцент

Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5140-2136>**Телепенько О.В.**

аспірант

Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-7265-6427>**Тараненко А.А.**

аспірант

Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-9040-2733>

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ АПК

У сучасних умовах основою стабільного соціально-економічного розвитку є ефективне використання потенціалу суб'єктів господарювання різних секторів економіки, зокрема агропромислового комплексу. Економічний розвиток значною мірою залежить від рівня конкурентоспроможності та можливостей підприємств АПК, що потребує розробки системи заходів із диверсифікації галузевої структури, посилення її інноваційної та соціальної складових. В статті запропоновано авторське бачення поняття потенціалу підприємств АПК та його структурних складових. Досліджено існуючу класифікацію елементів потенціалу підприємства та серед них виділено: просторовий, технічний, технологічний, кадровий, інформаційний, фінансовий та організаційний. Визначено роль управлінського потенціалу в загальній структурі потенціалу підприємств АПК. Сформовано концептуальну схему моделі формування і розвитку потенціалу підприємств АПК. Охарактеризовано зовнішні і внутрішні чинники, що впливають на потенціал підприємств АПК.

Ключові слова: економічний потенціал, підприємства АПК, потенціал підприємств АПК, структурні елементи, внутрішні та зовнішні фактори.

Постановка проблеми. На сучасному етапі основою забезпечення сталого соціально-економічного розвитку є раціональне використання потенціалу суб'єктів господарювання різних галузей економіки, у тому числі організацій АПК. Розвиток економіки багато в чому визначається рівнем конкурентоспроможності та потенціалу підприємств АПК на сучасному етапі, передбачає розробку комплексу заходів щодо диверсифікації галузевої структури у бік посилення її інноваційності та соціальної спрямованості.

Основні напрями структурної перебудови виробництва підприємств АПК повинні розроблятися виходячи з попиту на продукцію та потреб ринку, з урахуванням можливостей забезпечення необхідними сировинними ресурсами при зниженні їх імпорту, оцінки показників ефективності виробництва та розширення вкладу галузі у вирішення соціально-економічних проблем та реалізацію поставлених завдань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика формування та ефективного використання потенціалу була предметом дослідження багатьох науковців, серед яких варто відзначити Орлову-Курилову О. [1], Андрушкевич Н.В. [2, 4], Чен Н.О. [2], Подібку В.В. [2], Сергієнко С.С. [3], Гарбар Ж.В. [5], Король Ю. [6], Письмак В. [6] та інших.

Водночас більшість наявних теоретичних підходів до розвитку потенціалу, визначення його структури та характеристик, що є основою для його раціонального використання, залишаються недостатньо обґрунтова-

ними або мають суперечливий характер. У сучасних економічних дослідженнях не приділяється належної уваги розробці дієвих механізмів підвищення результативності використання потенціалу підприємства АПК. Як наслідок, це негативно позначилося на формуванні цілісної методології та практичного інструментарію щодо ефективного застосування потенціалу в діяльності підприємств АПК. Тому на сьогодні актуалізується потреба у виробленні нових концептуальних підходів до забезпечення ефективної реалізації потенціалу аграрних підприємств, що є складовою загального потенціалу аграрної галузі, а також потребує ґрунтовного вивчення питання, пов'язаних із визначенням його економічної сутності, внутрішньої структури, властивостей і стратегічних напрямів використання.

Мета статті: сформувати визначення потенціалу та концептуальну схему моделі формування і розвитку потенціалу підприємств АПК.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підвищення ефективності виробництва безпосередньо пов'язане з механізмом формування, використання та розвитку потенціалу аграрних підприємств. Одним із напрямків у розвитку такого механізму є створення виробничо-збутових об'єднань з обов'язковим обміном акціями між учасниками у вигляді холдингів, акціонерних товариств, що включають сільськогосподарські підприємства, що виробляють сировину, переробні організації та розгалужену мережу реалізації. Така схема дозволить забезпечити взаємну зацікавленість

у кінцевих результатах роботи, оскільки акції підприємств-переробників сировини, чи торгів будуть перебувати у власності господарств, які виробляють цю сировину, і навпаки, частина акцій господарств буде у власності підприємств переробки та торгової мережі.

Експорт продукції визначається з урахуванням динаміки розвитку світової економіки та країн основних торгових партнерів, тенденцій на світових товарних ринках, наявних виробничих можливостей. У зв'язку з цим є своєчасним і актуальним досліджувати умови та фактори, що впливають на формування та підвищення ефективності використання потенціалу підприємств АПК [5].

Потенціал підприємств АПК є складною динамічною та багаторівневою категорією та визначений нами як сукупність максимальних можливостей підприємств, обумовлених наявними в їх розпорядженні ресурсами для ефективного виробництва продукції, товарів, робіт, послуг з метою задоволення потреб ринку з урахуванням факторів внутрішнього та зовнішнього середовища.

Досліджуючи структуру потенціалу підприємств, вчені виділяють різні його елементи: управлінський, матеріально-технічний, фінансовий, майновий, ресурсний, виробничий, екологічний, інформаційно-технологічний, трудовий, інформаційний, природно-ресурсний, зовнішньоекономічний, кадровий, професійно-кваліфікаційний, інтелектуальний, інтелектуальний науково-технічний та ін.

Існують різні підходи до класифікації елементів потенціалу підприємства:

- за економічним складом: потенціал основних виробничих засобів, потенціал оборотних коштів, земельний, інформаційний та кадровий;
- по функціональній сфері виникнення: виробничий, маркетинговий, фінансовий, науково-технічний, інфраструктурний та ін.;
- за сферою реалізації: внутрішній та зовнішній (ринковий);
- у міру реалізації потенціалу: фактичний і перспективний;
- враховуючи спрямованість діяльності підприємства: експортний та імпорتنний.

У структурі потенціалу підприємств виділяють такі елементи: просторовий (територія, розташування, комунікації та ін.); технічний (виробничі потужності, обладнання, матеріали та ін.); технологічний (технології, наукові розробки та ін.); кадровий (кількісний та якісний склад працівників, людський капітал); інформаційний (інформація про внутрішнє і зовнішнє середовище, канали його поширення, можливості його розширення та ін.); фінансовий (наявність власних та позикових коштів, ліквідність та ін.); організаційний (характер, мобільність, гнучкість керуючої системи та ін.).

У структурі потенціалу підприємства виділяють як самостійні елементи виробничий (здатність керованої системи створювати продукцію (послуги)) і управлінський (створення умов, контроль і регулювання формування, розвитку та ефективного використання виробничого потенціалу). На сучасному етапі категорія «управлінський потенціал» сприймається як «потенційні можливості управлінських працівників, які є активною складовою управлінського потенціалу».

У структурі управлінського потенціалу окремим блоком виділяють такі системи:

- планування – виявлення перспективного потенціалу;
- реалізація – поруч із фактичним потенціалом необхідне створення нового потенціалу;
- облік та контроль – облік та оцінка ефективності здійснення планів та рішень.

Основні напрямки визначення структури ринкового потенціалу, представлені трьома блоками: ресурсів, системи управління та стратегічного планування діяльності підприємств.

Оцінюючи структури потенціалу виділяють не тільки блоки, елементи, а й «двухрівневу систему, куди входять структурні складові, згруповані з урахуванням ступеня впливу діяльності промислового підприємства:

- перший рівень: ресурсний, ринковий та інноваційний потенціал;
- другий: кадровий, виробничо-технологічний, маркетинговий, конкурентоспроможний, фінансовий, інвестиційний, екологічний, інформаційний та науковий».

Потенціал підприємств досліджують не тільки в статистиці, а й у динаміці, виділяючи наступні напрямки та блоки діяльності:

- виробництво та збут продукції: обсяг, структура і темпи виробництва та збуту продукції; основні та оборотні засоби; рівень використання та зносу обладнання; наявність і розвиненість відповідної інфраструктури та екологія;
- організаційна структура та менеджмент: організаційна структура та система управління; трудові ресурси та рівень менеджменту;
- маркетинг: ринки та канали збуту продукції, інформаційна доступність та реклама;
- інновації;
- аналіз;
- прогнозування фінансового становища підприємства.

Оцінюючи потенціал підприємств АПК слід не тільки мати певні ресурси (основні й оборотні кошти, трудові ресурси), а й ефективно їх використовувати, вміти як виробити, так й реалізувати продукцію, прогнозувати подальший розвиток ринків, поведінку конкурентів, стратегію дій підприємства.

При дослідженні потенціалу підприємств АПК нами виділено структурні елементи відповідно до їх функцій:

- ресурсний – сукупність ресурсів, безпосередньо використовуваних для виробництва продукції (основні та оборотні кошти, трудові ресурси);
- обслуговуючий – це фактори, умови, які забезпечують ефективне використання ресурсів підприємств, що використовуються для виробництва продукції: управлінський, експортний, інформаційно-технологічний, маркетинговий, інвестиційний та інноваційний потенціали.

Аналіз потенціалу підприємств АПК виконано на основі системного підходу, що враховує цілі та завдання, механізм їх реалізації, принципи ефективного управління виробництвом з урахуванням вимог ринку.

Метою діяльності підприємств АПК, з погляду суспільства, є задоволення потреб суспільства у продуктах харчування. В умовах ринкової економіки мета підпри-

ємства – отримання максимально можливого прибутку. Цивілізовані ринкові відносини вимагають розумного поєднання обох цілей, оскільки підприємство отримуватиме прибуток, якщо тільки задовольняє платоспроможні потреби суспільства. Оскільки потреби безмежні та різноманітні, а ресурси обмежені, то критерієм ефективності використання окремих продуктивних ресурсів підприємств є максимізація виробничого результату при мінімумі витрат ресурсів.

Концептуальна схема моделі формування та розвитку потенціалу підприємств АПК представлена на рисунку 1.

У запропонованій моделі формування та розвитку потенціалу підприємств, поряд із внутрішніми, враховано вплив зовнішніх факторів: закономірності розвитку національної соціально-економічної системи, конкурентне середовище, нормативно-правові умови, економічні умови, науково-технічні фактори та ін.

В економічній теорії для опису процесу виробництва використовується виробнича функція, яка пов'язує наявні ресурси, технологію виробництва з максимальними можливостями виробництва товарів та послуг. Як основні чинники виробництва розглядаються праця і капітал, пов'язані між собою певною технологією.

Відштовхуючись від цих позицій, основні та оборотні кошти, трудові ресурси можна поєднати в поняття «ресурсний потенціал підприємств АПК».

Таким чином, під ресурсним потенціалом підприємств АПК розуміємо сукупність їх максимальних можливостей, обумовлену наявними трудовими ресурсами, основними та оборотними засобами за відповідних технологій для ефективного виробництва продукції (робіт, послуг) з метою задоволення платоспроможного попиту споживачів.

Величина ресурсного потенціалу підприємств АПК має важливе значення і для внутрішніх (керівництво, персонал), і для зовнішніх (акціонери, інвестори, банки та ін.) зацікавлених суб'єктів, оскільки дозволяє характеризувати можливості підприємств, їх максимальну здатність реалізовувати свої тактичні та стратегічні цілі. Очевидно, що за наявності достатніх ресурсів, їхньої раціональної структури підприємства АПК мають необхідні умови для ведення виробничо-комерційної діяльності, досягнення запланованих параметрів розвитку, генерування економічних вигод. Ресурсний потенціал характеризується насамперед обсягом виробленої продукції, розміром, складом та структурою основних та оборотних засобів, їх якісною характеристикою, якими володіють та розпоряджаються підприємства АПК для досягнення своїх цілей [2].

Для виробництва продукції необхідні не тільки капітал, але й трудові ресурси. У сучасних умовах значення людського капіталу, зокрема специфічного, що пов'язано з знанням виробничих особливостей, зрос-

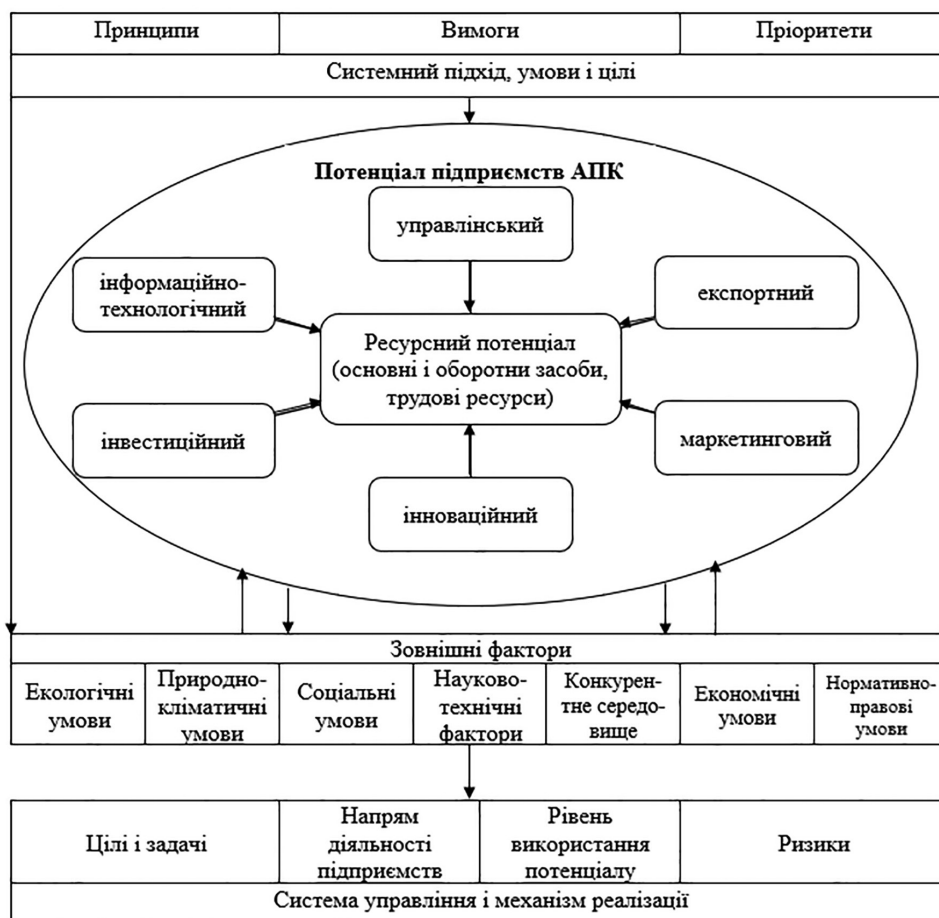

Рисунок 1 – Концептуальна схема моделі формування і розвитку потенціалу підприємств АПК

Джерело: розроблено автором на основі [1; 3; 4]

тає. Підприємство повинно інвестувати в своїх працівників: оплачувати курси підвищення кваліфікації, тренінги, стимулювати самоосвіту.

Зі зростанням ролі людського фактора власники підприємств беруть на себе функції профспілок, наприклад, оплачують медичне страхування та надають додаткові дні до відпустки. Тому трудові ресурси є важливим елементом потенціалу підприємства з огляду не лише на кількість, а й на якість працівників (професіоналізм, компетентність).

Баланс і рівень використання трудових ресурсів безпосередньо впливають на господарські результати, конкурентні переваги та розвиток підприємств АПК. Ефективне використання трудових ресурсів є важливим для досягнення цілей підприємства, що має бути враховано при формуванні та розвитку його потенціалу та прийнятті управлінських рішень.

Необхідно зазначити, що поряд з перерахованими елементами ресурсного потенціалу можна включити інтелектуальний потенціал як один з найважливіших факторів розвитку підприємств АПК.

На формування потенціалу підприємств АПК впливають внутрішні та зовнішні фактори. Зовнішні чинники пов'язані із закономірностями розвитку національної соціально-економічної системи, тенденціями розвитку внутрішніх та зовнішніх ринків збуту, поведінкою населення. До них слід зарахувати:

- нормативно-правові умови, що регулюють ведення господарської діяльності (захист прав споживачів, антимонопольне регулювання, стандартизація та сертифікація продукції); законодавча база, спрямована на стимулювання експорту (податкові пільги, митний «щит» у вигляді акцизів і квот на імпортовану продукцію); реалізація державних програм з розвитку переробної промисловості; міжнародні угоди провідних постачальників матеріальних ресурсів пріоритетне право задоволення потреб конкретних ринків. Нормативно-правові умови впливають на формування та використання потенціалу підприємств;

- економічні: податки, темпи інфляції, стабільність національної валюти, ставки за кредитами, доходи населення та ін. При формуванні потенціалу необхідно враховувати дії уряду щодо забезпечення стабільності цін, залучення іноземних інвестицій, удосконалення банківської системи, підтримання курсу валют, трансформації методів управління з формуванням динамічних механізмів;

- конкурентне середовище (тип ринку, ємність, бар'єри, конкуренція, ціна, кон'юнктура) суттєво впливає на формування потенціалу підприємств. Важливо враховувати тип і розмір ринку, перспективи його розвитку, сезонність попиту, структуру споживачів. Для визначення меж ринку аналізують еластичність попиту, наявність товарів-замінників. Оцінюють інституційний стан ринку: власність, конкуренцію, посередників, регуляторів. Враховують рівень конкуренції (місцевий, світовий), кількість конкурентів, їх переваги й недоліки, бар'єри «входу-виходу». Основні фактори впливу: рівень конкуренції, нові конкуренти, постачальники, споживачі, розвиток переробних виробництв і кластерів. Аналіз дає змогу визначити оптимальний обсяг потенціалу та шляхи розвитку маркетингових і управлінських функцій підприємств АПК.

- науково-технічні (сукупність накопичених знань, науково-технічних кадрів та ін.), що забезпечують розробку та освоєння на переробних підприємствах АПК нових технологій, матеріалів, продукції, форм організації виробництва та праці, методів просування товарів на ринок, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності продукції;

- соціальні (рівень доходів, чисельність та темпи приросту населення, вікова та статевая структура, рівень споживання, система соціального захисту).

Для покращення демографічного стану та здоров'я населення потрібна розробка заходів щодо розвитку раціонального харчування, виробництва продукції лікувально-профілактичного та дієтичного призначення для різних вікових груп населення, що позначиться на процесі формування та використання потенціалу підприємств АПК:

- природно-кліматичні, що впливають на обсяги та регулярність поставок сировини на підприємства АПК;

- екологічні. В умовах переходу країни на концепцію сталого розвитку економіки різко зростають вимоги до екологічних аспектів виробництва, ставиться завдання формування «зеленої» економіки, що базується на енергозбереженні, впровадженні екологічних («зелених») технологій, відновлюваних та альтернативних джерел енергії, ефективних технологій переробки відходів. Це ставить певні завдання перед керівництвом підприємства щодо формування потенціалу підприємства за рахунок вибору оптимальної технології виробництва, обладнання, асортименту продукції, що випускається.

При формуванні потенціалу підприємств АПК слід враховувати особливості галузі, що виявляються у таких аспектах:

- характер виробленої продукції – продовольство, що належить до особливої групи продукції, що характеризується повсякденним споживанням, незалежно від показників ринку; відсутністю аналогів та замінників; зміною структури споживання товарів залежно від рівня доходу (перехід на якісніші та дорогі продукти харчування при зростанні доходів); нееластичності попиту на продукти харчування, незалежно від цін та динаміки доходу населення;

- особливості технологічного процесу. Технологія є важливим фактором, що впливає на формування та ефективне використання потенціалу підприємств. На сучасному етапі виробництво харчових продуктів розвиватиметься на основі технічного переоснащення та підвищення глибини переробки сільськогосподарської сировини. У зв'язку з цим дослідження та вдосконалення технологічних процесів на підприємствах допомагає з'ясувати їх значущість для підвищення ефективності виробництва та формувати ресурсний елемент потенціалу підприємств АПК [3];

- галузева специфіка розрахунку ціни на продукцію. На підприємствах АПК існує значна диференціація технологічних процесів, що впливає на ціни на продукцію. Ціноутворення залежить від таких факторів: життєвий цикл товару, позиціонування продукції та марок, вимоги споживачів, канали розподілу, а також державне регулювання цін на продовольчі товари для соціальної захищеності малозабезпечених. Це впливає на обсяг і асортимент продукції, а також на ефектив-

ність використання потенціалу підприємств, що включає не тільки економічну, але й соціально-економічну відповідальність;

– наявність відповідної інфраструктури. Підприємства АПК виробляють як швидкокопсувну, так і транспортбельну продукцію з різними термінами зберігання, що впливає на транспортування та реалізацію. Це вимагає розміщення підприємств з урахуванням транспортування сировини та розвитку ринкової інфраструктури (склади, логістика, оптові ринки), що залежить від рівня розвитку АПК і впливає на склад та величину потенціалу підприємств.

В умовах ринкової економіки значення набуває управлінський потенціал підприємства, оскільки від умінь, здібностей вищого керівного складу залежать формування та використання потенціалу підприємств АПК, забезпечення їх сталого розвитку в умовах невизначеності та ризику, характерних для ринку. Управлінський потенціал – сукупність знань, досвіду, організаційних можливостей персоналу управління, спрямованих на формування, розвиток та використання потенціалу підприємства, що діє у конкурентному середовищі.

Всебічна оцінка наявного потенціалу, сформованого в результаті використання різних ресурсів, є інструментом для прийняття управлінських рішень щодо його збільшення. Процес управління відрізняється складністю функцій і елементів. Функції управління можуть реалізовуватися за наявності необхідного потенціалу підприємства для прийняття управлінських рішень, які мають бути своєчасними та обґрунтованими.

Для забезпечення сталого функціонування та розвитку організацій необхідно розробити систему управління потенціалом підприємств (СУПП), що забезпечує їх функціонування та розвиток в умовах постійної інформаційної невизначеності, кон'юнктури, ризику та постійного інтенсивного впливу зовнішніх та внутрішніх факторів.

Одним з елементів управлінської діяльності є організація збуту виробленої продукції. На підприємствах АПК створено відділи маркетингу. Тому, на наш погляд, як самостійний елемент обслуговуючого рівня потенціалу доцільно виділити маркетинговий потенціал, під яким розуміється максимальна можливість маркетингової системи забезпечувати постійну конкурентоспроможність підприємства [6]. Особливості маркетингового потенціалу підприємства проявляються у здатності гнучкого реагування на смаки, що змінюються, і переваги споживачів. Постійний моніторинг стану ринку дозволяє своєчасно організовувати випуск конкурентоспроможної, безпечної здоров'ю людей продукції. Як основні ринкові орієнтири діяльності відділу маркетингу переробних підприємств АПК визначено такі середньо- та довгострокові цілі: отримання прибутку за рахунок задоволення потреб у якісній продукції; нарощування обсягів виробництва, розширення асортименту продукції і, відповідно, збільшення обсягів продажу та розширення нових ринків збуту за рахунок підвищення якості продукції.

Для ефективного управління підприємствами АПК необхідно своєчасно отримувати, обробляти та аналізувати інформацію про стан внутрішнього і зовнішнього ринку, а також використовувати сучасні технології

електронного бізнесу. Сукупність максимальних можливостей підприємств, зумовлених інформаційними ресурсами та автоматизованими системами, визначено як інформаційно-технологічний потенціал. Він активно розвивається в АПК і є важливим чинником формування потенціалу підприємств. Пріоритетним напрямом технічного розвитку є автоматизація виробництва, впровадження комп'ютерної та мікропроцесорної техніки. Значну роботу виконано з комп'ютеризації управлінських функцій, обліку та аналізу.

Розвиток підприємств АПК потребує освоєння інвестицій. Тому в структурі потенціалу слід виокремити інвестиційний потенціал, що відображає можливості підприємств у залученні інвестицій для модернізації та розвитку виробництва.

Динамічний розвиток ринку та конкуренції вимагає впровадження інновацій у виробництво. Інновації включають нові або вдосконалені технології, продукцію, послуги чи організаційно-технічні рішення, що сприяють розвитку ринку. Для стабільного розвитку підприємств АПК потрібно впроваджувати інтенсивні та ресурсозберігаючі технології, розширювати асортимент продукції, удосконалювати організацію та управління.

Інноваційний потенціал підприємств АПК визначається їх здатністю освоювати інновації для підвищення конкурентоспроможності продукції і розглядається як окремий елемент. Важливим пріоритетом є освоєння нових ринків збуту, оскільки обсяги виробництва перевищують потреби внутрішнього ринку. Розширення експорту вимагає спеціальних знань і організаційних заходів, тому доцільно виділити експортний потенціал. Він формується внутрішніми та зовнішніми чинниками, такими як світова кон'юнктура ринку, доступ до зовнішніх ринків і конкуренція. Здійснюються заходи для збільшення експорту, зокрема технічна модернізація та впровадження систем управління якістю.

Висновки. Підвищення ефективності аграрних підприємств пов'язане з розвитком і раціональним використанням їх потенціалу. Одним із основних напрямів є створення виробничо-збутових об'єднань у вигляді холдингів та акціонерних товариств, що об'єднують виробників сировини, переробні підприємства та збутові мережі. Це сприяє взаємній зацікавленості учасників у результатах, зміцненню економічних зв'язків, підвищенню конкурентоспроможності, зниженню витрат і збільшенню прибутковості. Важливим є комплексний підхід до управління потенціалом, який включає ресурсний, виробничий, фінансовий, інноваційний, інформаційний, кадровий, управлінський і експортний складники. Потенціал АПК визначається як сукупність можливостей підприємств, зумовлених ресурсами та спрямованих на задоволення ринкових потреб. Оцінка й ефективне використання цього потенціалу вимагає аналізу внутрішніх і зовнішніх факторів впливу, зокрема економічних, правових, конкурентних, науково-технічних, соціальних і екологічних. Важливу роль у потенціалі мають трудові ресурси, які формують основний виробничий капітал. Зростання ролі людського капіталу потребує інвестицій у розвиток персоналу, підвищення кваліфікації та мотиваційні програми. Ефективність підприємств АПК залежить від здатності не лише забезпечувати виробництво,

а й швидко реагувати на зміни ринку, прогнозувати попит і адаптувати управлінські рішення. Модель розвитку потенціалу підприємств АПК базується на системному підході і інтегрує всі ключові складові, вра-

ховуючи як внутрішні резерви, так і зовнішні загрози та можливості. Комплексний підхід дозволяє досягти стабільного зростання, підвищення конкурентоспроможності і задоволення потреб ринку.

Список використаних джерел:

1. Орлова-Курилова О. Сучасні методи оцінювання інноваційного потенціалу. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2018. № 4. С. 143–146.
2. Андрушкевич Н.В., Чен Н.О., Подібка В.В. Особливості процесного підходу в управлінні підприємством. *Таврійський науковий вісник*. 2024. Вип. 20. С. 215–220. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.20.25>
3. Сергієнко С.С. Концептуальні основи управління інноваційним потенціалом підприємств АПК. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. № 2(70). С. 7–14. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-2-26>
4. Андрушкевич Н.В., Телепенько О.В., Тараненко А.А. Особливості формування і аналізу економічного потенціалу сільськогосподарських підприємств. *Підприємництво і торгівля*. 2024. Вип. 42. С. 5–11. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2024-42-01>
5. Гарбар Ж.В. Інноваційна складова експортного потенціалу переробних підприємств АПК. *Slovak international scientific journal*. 2020. № 43. Вип. 2. С. 9–18.
6. Король Ю., Письмак В. Розвиток маркетингового потенціалу аграрних підприємств. *Modeling the development of the economic systems*. 2024. № 3. С. 394–400. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2024-13-56>

References:

1. Orlova-Kurylova O. (2018) Suchasni metody otsiniuvannya innovatsiinoho potentsialu [Modern methods of assessing innovative potential]. *Bulletin of Khmelnytsky National University*, vol. 4, pp. 143–146.
2. Andrushkevych N.V., Chen, N.O., Podibka, V.V. (2024) Osoblyvosti protsesnoho pidkhotu v upravlinnia pidpriemstvom [Features of the process approach to enterprise management]. *Tavria Scientific Bulletin*, vol. 20, pp. 215–220.
3. Serhiienko S.S. (2019) Kontseptualni osnovy upravlinnia innovatsiinym potentsialom pidpriemstv APK [Conceptual foundations of managing the innovative potential of agricultural enterprises]. *Problems of a systems approach in economics*, vol. 2(70), pp. 7–14.
4. Andrushkevych N.V., Telepenko O.V., Taranenko A.A. (2024) Osoblyvosti formuvannya i analizu ekonomichnoho potentsialu silskohospodarskykh pidpriemstv [Features of the formation and analysis of the economic potential of agricultural enterprises]. *Entrepreneurship and trade*, vol. 42, pp. 5–11.
5. Harbar Zh.V. (2020) Innovatsiina skladova eksportnoho potentsialu pererobnykh pidpriemstv APK [An innovative component of the export potential of agricultural processing enterprises]. *Slovak international scientific journal*, vol. 43, no. 2, pp. 9–18.
6. Korol Yu., Pysmak V. (2024) Rozvytok marketynhoho potentsialu ahrarykh pidpriemstv [Development of the marketing potential of agricultural enterprises]. *Modeling the development of the economic systems*, vol. 3, pp. 394–400.

Poliova Nataliya, Telepenko Oleh, Taranenko Andrii
Private Higher Educational Establishment "European University"

CONCEPTUAL APPROACHES TO FORMING THE POTENTIAL OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

In modern conditions, the basis of stable socio-economic development is the effective use of the potential of business entities of various sectors of the economy, in particular the agro-industrial complex. Economic development largely depends on the level of competitiveness and capabilities of agro-industrial enterprises, which requires the development of a system of measures to diversify the industry structure, strengthen its innovative and social components. Key areas of transformation of the production structure of agro-industrial enterprises should be formed in accordance with the demand for products and market needs, taking into account the provision of the necessary raw materials, reducing their import dependence, assessing the efficiency of production and increasing the contribution of the industry to solving socio-economic problems. Increasing production efficiency is directly related to the mechanism of formation, use and development of the potential of agricultural enterprises. One of the directions in the development of such a mechanism is the creation of production and marketing associations with a mandatory exchange of shares between participants in the form of holdings, joint-stock companies, including agricultural enterprises that produce raw materials, processing organizations and an extensive sales network. Such a scheme will ensure mutual interest in the final results of the work, since the shares of raw material processing enterprises or trades will be owned by the farms that produce these raw materials, and vice versa, part of the shares of the farms will be owned by processing enterprises and the trading network. The article proposes the author's vision of the concept of the potential of agricultural and industrial enterprises and its structural components. The role of managerial potential in the general structure of the potential of agricultural and industrial enterprises is determined. A conceptual scheme of the model of formation and development of the potential of agricultural and industrial enterprises is formed. External and internal factors influencing the potential of agro-industrial complex enterprises are characterized.

Keywords: economic potential, agro-industrial complex enterprises, potential of agro-industrial complex enterprises, structural elements, internal and external factors.

JEL classification: Q13, O32, M21